

МОТИВАЦІЙНА СФЕРА ОСІБ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Хром'як Оксана

*студентка 2 курсу магістратури спеціальності 053 Психологія
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

Рибак Оксана

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

Волонтерська діяльність набуває особливої актуальності в умовах сучасних криз, конфліктів та глобальних викликів, коли зростає потреба у підтримці соціально вразливих груп. Дослідження мотиваційної сфери волонтерів дозволяє зрозуміти, що саме спонукає людей допомагати іншим на безоплатній основі. Це знання важливе як для наукової психології, так і для практики, оскільки розуміння мотиваційних чинників може сприяти залученню нових волонтерів і підвищенню ефективності їхньої діяльності.

Мотивацію волонтерської діяльності можна класифікувати на дві основні групи: зовнішню та внутрішню. Внутрішня мотивація стосується потреби в особистому розвитку, самовираженні та прагненні до самовдосконалення. Така мотивація виявляється в задоволенні від допомоги іншим і приносить психологічне благополуччя. У багатьох дослідженнях наголошується, що люди з внутрішньою мотивацією до волонтерства не завжди мають матеріальні цілі або прагнення отримати суспільне визнання. Їхні прагнення засновані на альтруїзмі та бажанні покращити світ, і вони зазвичай мають більшу стійкість до стресових ситуацій, що часто супроводжують волонтерську діяльність [1, с. 4–5].

Зовнішня мотивація, з іншого боку, пов'язана з отриманням певної вигоди від участі у волонтерстві, наприклад, соціального статусу, мережових можливостей або навичок, які можуть бути корисними для подальшої кар'єри. Наприклад, дослідження показують, що студенти часто вдаються до волонтерства для отримання досвіду роботи, рекомендацій та визнання в суспільстві. Зовнішня мотивація також включає соціальне схвалення, яке важливе для багатьох волонтерів, оскільки

воно підсилює відчуття власної цінності та значущості в очах оточуючих .

Обидва типи мотивації можуть існувати одночасно, але, як показує практика, внутрішня мотивація зазвичай є більш стабільною та довготривалою. Волонтери з домінуючою внутрішньою мотивацією зазвичай мають більшу тривалість участі у волонтерській діяльності. Навпаки, люди, для яких переважає зовнішня мотивація, можуть швидше залишити волонтерську діяльність при зникненні зовнішніх стимулів. Ці особливості підкреслюють важливість підтримки внутрішньо мотивованих волонтерів, оскільки саме вони виявляють більшу відданість своїм зобов'язанням і витримку перед труднощами [2].

Таким чином, мотиваційна сфера волонтерів є складною системою, яка відображає як індивідуальні риси особистості, так і соціальні обставини. Однак визначення домінуючого типу мотивації дозволяє більш ефективно організувати волонтерську діяльність, сприяючи гармонійному поєднанню зовнішніх і внутрішніх мотивів, що в кінцевому підсумку забезпечує сталість цієї діяльності та позитивні психологічні наслідки для волонтерів.

Науковці поділяють мотиви волонтерів на кілька основних груп, зокрема на внутрішні та зовнішні мотиви. Існує кілька підходів до класифікації мотиваційних факторів, серед яких виділяються такі основні категорії:

1. **Гуманітарні мотиви.** Це внутрішні мотиви, пов'язані з бажанням допомогти іншим, проявити емпатію, підтримати соціальну справедливість. Люди, які керуються гуманітарними мотивами, зазвичай відчувають глибоке почуття відповідальності перед суспільством, прагнуть робити внесок у добробут інших людей.

2. **Особистісні мотиви саморозвитку.** Волонтерство дозволяє людям розвивати нові навички, вдосконалювати свої особисті якості, підвищувати емоційну зрілість та самопізнання. Такі мотиви характеризуються прагненням до самореалізації, самоствердження та духовного збагачення, що сприяє внутрішньому розвитку особистості.

3. **Соціальні мотиви.** Багато людей займаються волонтерством, щоб розширити своє коло знайомств, здобути соціальну підтримку, підвищити свій соціальний статус. Волонтерська діяльність створює умови для соціальної взаємодії та може служити засобом інтеграції в певні соціальні групи.

4. **Кар'єрні мотиви.** Хоча волонтерська діяльність є безоплатною, вона також може бути засобом отримання практичного досвіду для майбутньої кар'єри. Така мотивація передбачає здобуття навичок, що можуть бути корисними в майбутній професійній діяльності, а також можливість додаткового тренування та розвитку.

5. Релігійні або етичні мотиви. Для деяких волонтерство є продовженням їхніх етичних або релігійних переконань. У цьому випадку волонтери розглядають свою діяльність як спосіб реалізації моральних принципів, служіння вищим ідеалам, здійснення суспільної місії [3, с. 173–174].

Теоретичний аналіз мотиваційної сфери волонтерів включає кілька підходів. Зокрема, теорія самовизначення (Райан і Десі) стверджує, що основні потреби особистості, такі як автономія, компетентність і зв'язок із суспільством, є фундаментом для волонтерської діяльності. Відповідно до цього підходу, мотивація волонтерів є більш стійкою і ефективною, якщо задовольняються ці базові потреби.

Інший підхід – **теорія мотивації Герцберга**, яка поділяє мотиви на гігієнічні (базові потреби, задоволення яких запобігає демотивації) та мотивуючі фактори (які стимулюють індивіда до дії). Волонтерська діяльність вимагає наявності мотивуючих факторів, таких як суспільне визнання, підтримка, можливості для розвитку, тоді як відсутність гігієнічних факторів може демотивувати волонтерів [4, с. 68–72].

Аналіз мотиваційної сфери волонтерів демонструє складну природу мотиваційних чинників та їхню взаємодію. Знання про мотивацію волонтерів може допомогти розробити стратегії залучення й утримання волонтерів, орієнтуючись на їхні потреби та особистісні пріоритети. Гуманітарні, соціальні, кар'єрні й інші мотиви впливають на довготривалість та ефективність волонтерської діяльності. Вивчення цієї сфери також відкриває перспективи для розвитку спеціальних програм підтримки волонтерів, які б допомагали зберігати мотивацію на високому рівні, що в свою чергу сприяє стабільності та розвитку волонтерського руху.

Література:

1. Коломієць Л., Глуздова А., Узвенчук В. Психологічні особливості мотивації волонтерської діяльності. *Психологічний часопис* : журнал Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2023. № 5 (9). С. 79–90.
2. Захарко О. Внутрішня мотивація як психологічний феномен. *Соціогуманітарні проблеми людини*. 2008. № 3. С. 143–148.
3. Гапон Н. П., Худзіцка-Чупала А. Соціально-психологічні аспекти дослідження волонтерства: мотивація та організаційні очікування волонтерів. *Соціальна психологія. Юридична психологія*. 2023. № 47. С. 171–175. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2023/47-2023/30.pdf>
4. Ryan, R., & Deci, E. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78.